

glazbeno-scenske literature neodvojivo od šireg društvenog konteksta. Tadašnja kulturna klima obilježena je kontradiktornošću, progresivna je ali i ukorijenjena u prošlosti. Poput mnogih skladatelja u većim gradovima, i Štefanović je bio predstavnik konzervativne struje i njegovao romantičarski glazbeni jezik. Njegov je značaj, kaže autorica, u tome što se stvarajući operu koju izvode djeca, pridružio najaktualnijim pedagoškim tijekovima.

Glavna rukovoditeljica izvedbi opere „Šumska kraljica“, profesorica solfeđa i muzičke kulture u Muzičkoj školi „Isidor Bajić“ u Novom Sadu, Ana Kovačić, u intervjuu je pojasnila tko je sve surađivao u izvedbi opere od kako je, sto godina nakon nastanka, u XXI. stoljeću počeo njezin obnovljeni život, to jest od kada je ponovno postavljena na scenu. Opera se počela izvoditi kroz suradnju s Petrom Pifatom i HKPD-om „Jelačić“, a u izvedbi sudjeluju učenici solo pjevačkog i gudačkog odsjeka Muzičke škole „Isidor Bajić“ u Novom Sadu uz korepeticiju nastavnika škole. Dirigentica suvremene postavke opere „Šumska kraljica“ Ana Kovačić, koja s entuzijazmom radi s djecom na izvedbi opere, kaže da se stotinu godina nakon nastanka „Šumske kraljice“, ostvaruje prvobitni cilj – da se djeca upoznaju s operom kao složenim glazbeno-scenskim djelom.

U knjizi su i dva priloga, novinara Marka Tucakova („Priča iz svijeta u kojem se dobro dobrim vraća“) i bivšeg dugogodišnjeg predsjednika i kulturnog djelatnika HKPD-a „Jelačić“ Petra Pifata („Inicijativa za izvođenje opere Šumska kraljica Fondaciji Novi sad 2021 – Evropska prestonica kulture“).

Knjiga je obogaćena fotografijama, a na kraju se nalazi i sažetak na engleskom jeziku. Urednik izdanja je Darko

Polić. Izdanje je sufinancirala Fondacija „Novi Sad – Evropska prestonica kulture“. Lektoriranje za srpski jezik uradila je Nataša Antić-Češljarić, a priprema i dizajn djelo je Luke Prstojevića.

Nela Skenderović

Pedeset i dvije nedjelje tradicijske kulture u Tavankutu, ur. Ivica Dulić, HKPD „Matija Gubec“, Tavankut, 2023., 74 str.

U nakladi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta objavljena je publikacija *Pedeset i dvije nedjelje tradicijske kulture u Tavankutu*. Riječ je o katalogu sabranih tekstova i fotografija o izložbama koje su priređene u razdoblju od 1. 9. 2021. do 31. 8. 2022. godine postavljenih u *pendžeru* (prozoru) mjesne Galerije Prve kolonije naive u tehničar slame. Urednik kataloga je Ivica Dulić, dizajn naslovnice uradila je Martina Stantić, a tehničku pripremu Thomas Šujić. Publikacija je tiskana u 300 primjeraka u tiskari Roto-grafika u Subotici.

Katalog na 76 stranica u formatu 21 x 21 cm, čitatelju nudi sadržaj u nekoliko cjelina: nakon predgovora „Kroz pendžer u svijet“, slijedi bogat fotografski eksponat svih izložaba raspoređenih kronološkim redoslijedom s naslovnom temom, razdobljem prikazivanja i autorima. U posljednjem dijelu publikacije nalazi se četrnaest tekstova koji su pratili određene postavke kroz godinu, a katalog završava popisom svih predstavljenih izložbi.

U predgovoru, nakon što je dočarana dinamična smjena prizora života kroz prozor seoske galerije, autorica Katarina Čeliković naglašava doseg ovakvog kulturnog pothvata: „Kroz svoj pendžer Tavankut se prikazao svijetu bez granica“ (str. 6). Osim otjelotvorenih postavki,

izložbe su imale i svoju *online* inačicu na *Facebook* stranici HKPD-a *Matija Gubec*, što se pokazalo vrlo djelotvornim pristupom u cilju prezentacije sadržaja odabranog uslijed mjera uvjetovanih koronavirusom.

Kako svaki kulturni život započinje obrazovanjem, tako je i tema prve izložbe bilo školstvo, no i kasnije kroz godinu pisana riječ ponovno se pojavljuje, kroz povijest školstva i starog tiska u Tavankutu te suvremenijih prikaza kroz izbor dječjih radova tavankutskih osnovaca i predstavljanje pisane riječi kao osnove zajedništva.

Cjelovitosti kulturne slike Tavankuta oduvijek doprinosi i HKPD „Matija Gubec“ kroz svoje sekcije, od kojih su trenutno najaktivnije folklor i slamarska sekcija. O povijesti i dosezima Društva govore i prikazane teme o priznanjima „Gupcu kao i Godina jubileja – 75 godina Gupca“ (str. 19), izložba koju prati prigodni tekst u drugom dijelu kataloga autora Ladislava Suknovića (str. 60). Skromni uvid u bogati svijet slamarstva mogao se vidjeti u *pendžeru* više puta, a neke od njih su: „35. godina slamarske kolonije u Tavankutu 1986. – 2021. godine“ (str. 8), prikazi božićnih i uskrasnih motiva u tehnici slame, kao i izložba iz programa „Noć muzeja 2022.“ pod nazivom „Pletiva od slame“ (str. 43).

Osim prikazivanja kronologija značajnih institucija i samog mjesta, veliki dio postavki tijekom ove izazovne godine predstavljao je i prikaze iz bogate kulturne baštine bunjevačkih Hrvata. Tako se u više navrata moglo posvjedočiti nekadašnjim prikazima iz života, radovima na polju i kućnim poslovima i suživotu, a neke od tih su „Život na salašu“ (str. 16), „Stara škrinja mlade divojke“ (str. 26), „Od zrna do kruha“ (str. 6) i druge.

PEDESET DVI NEDILJE
TRADICIJSKE KULTURE U
TAVANKUTU

O pobožnosti i važnosti vjere u životu Bunjevaca govore brojne izložbe te tematike, kroz koje je lako uočiti nizove postavki koji su pratili crkveni god, od kojih se ističe vrijeme Božića, vrijeme Korizme i Uskrs. U prikazima religijskih običaja osobito se istaknula izložba „Sveto trodnevlje okom umjetnice“ (str. 39) koja je imala više tisuća pregleda na internetu.

Odijevanje i prehrana kao osnove opstanka prikazani su u više navrata kroz izložbenu godinu, pa se u *pendžeru* mogao razgledati raskošan bijeli šling, liturgijsko ruho župe, no i nostalgичne slike iz tradicijske kuhinje, u pripremi kruha, tijesta, svadbenih torti.

Nakon opširnog fotografskog materijala koji čini ovaj katalog izvorom obilja za znanstvena istraživanja, slijedi dio s tekstovima koje prate i kompletiraju pojedine izložbe, gdje su svoj doprinos dali: Ladislav Suknović, Kata Suknović, Tamara Štricki Seg, Tomislav Žigmanov, vlč. Tomislav Vojnić Mijatov, Katarina Čeliković, vlč. Marinko Stantić, Ivan Piuković, Anita Đipanov Marjanović i Marinko Piuković.

Izložbe su bile raznovrsne, za svačiji ukus, a brzina smjene postavki zasigur-

no je razgalila potištenost nastalu tijekom epidemije. Tijekom godine dana izbor tema nekad je pratio godišnja doba ili crkveni god, a opet na mah izbor bi bio spontan. Ovakav projekt, zahtjevan no uspješan zahvaljujući velikoj volji i ustrajnosti entuzijasta, i unatoč izazovnim vremenima, svjedoči o komplementarnosti materijalne i nematerijalne kulturne baštine u očuvanju tradicije. Pedeset i dvije izložbe oivičene prozorskim oknom galerije pokazuju kako jedno malo selo može prezentirati kulturni identitet zajednice u svojoj punini, što je i prikazano u ovom katalogu.

Senka Davčik

Marko Sente, *Otrgnuto od zaborava*, Matica hrvatska Subotica, Subotica, 2022., 187 str.

Svaka pojedina znanost, kao i područje društvenog života, ima svoju povijest. Akteri povijesti su ljudi sa svojim osobinama, stremljenjima, znanjima, sposobnostima. Tako i medicina ima svoju povijest i na svjetskoj pozornici, ali i u našoj domovini i našem kraju. Od kada postoji organizirano društvo i civilizacija, zvanje liječnika je bilo vrlo cijenjeno i uvijek potrebno. U srednjovjekovnoj Europi, razvojem gradova i nastankom prvih sveučilišta, praktično su postojala tri fakulteta: teološki (bogoslovija), pravni i medicinski.

Poznati subotički liječnik-specijalist, otorinolaringolog, prim. dr. Marko Sente se već više godina bavi prošlošću medicine na ovom podneblju sjeverne Bačke. U prvoj knjizi svog voluminoznog djela, na blizu 200 stranica obuhvatio je životopise 22 liječnika i liječnice, podrijetlom Hrvata Bunjeva/ca/ka,

s prostora Subotice i njene okolice. Njihove životopise je poredao kronološkim redom prema godinama rođenja počevši od dr. Josipa Antunovića rođenog 1852. godine, da bi prvu knjigu završio biografijama bračnog para liječnika: Dragutina Crnjakovića i njegove supruge Ružice Crnjaković, oboje rođenih nakon završetka Drugoga svjetskog rata 1946. godine. Doktor Sente je u ovoj knjizi prikazao živote i profesionalnu karijeru 18 liječnika i četiriju liječnica. Većina njih je dosta dugo živjela, neki su dočekali dob od blizu jednog stoljeća, a neki su još bili živi i u vrijeme kada je autor dao tiskati ovu knjigu, 2022. godine, poput dr. Stipana Peića Tukuljca, dr. Andrije Cvijina, dr. Marije Mardešić Höbl, dr. Dragutina Šimića i dr. Dragutina Crnjakovića. Autor je biografije posložio sljedećim redoslijedom: dr. Josip Antunović (1852. – 1942.), dr. Vranje Sudarević (1868. – 1942.), dr. Josip Čović (1888. – 1965.), dr. Luka Mardešić (1891. – 1963.), dr. Bela Ostrogonac (1891. – 1960.), dr. Ivo Crnković (1897. – 1985.), dr. Đeno Pančić (1903. – 1967.), dr. Ante Šokčić (1911. – 1980.), dr. Stjepan Peić (1919. – 2005.), dr. Stipan Filipović (1920. – 2002.), dr. Lajčo Kovač (1923. – 2021.), dr. Ruža Mačković (1923. – 1979.), dr. Stipan Peić Tukuljac (1924.), dr. Stipan Zomborčević (1927. – 2020.), dr. Andrija Cvijin (1927.), dr. Geza Kubatović (1928. – 1991.), dr. Gabrijele Rudić Skenderović (1930. – 2020.), dr. Marija Mardešić Höbl (1930.), dr. Dragutin Šimić (1935.), dr. Antun Mačković (1940. – 2000.), dr. Dragutin Crnjaković (1946.), dr. Ružica Crnjaković (1946. – 2022.). Promatrajući kronologiju ovih životopisa lako uočavamo da je prvih šestoro rođeno u drugoj polovici XIX., dok su ostali rođeni u prvoj polovici